

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № РД-38-127/26.02.2021 г. на ректора на
Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за член на научното
жури за публична защита на дисертационен труд за придобиване на
образователната и научна степен „доктор“
на

Камелия Александрова Андонова – докторант по докторска
програма „Наказателнопроцесуално право“, професионално направление
3.6. Право, научна област „Социални, стопански и правни науки“, на тема:

„ЗАДОЧНОТО ПРОИЗВОДСТВО ПО НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА”

1. Биографични данни за докторанта

Камелия Александрова Андонова е завършила специалностите „Право“ и „Международни отношения“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съответно през 2016 г. и 2017 г. Като студент участва в кръжока по Наказателно право и в три състезания на национално и международно ниво (две национални по Наказателно право и едно международно по Международно публично право Джесъп (Jessup), проведено във Вашингтон). Била е стажант в Дирекция „Права на човека“ в Министерството на външните работи и в Дирекция „Стратегии, анализи и прогнози“ в Администрацията на Президента на Република България. През 2018 – 2019 г. е треньор на представителния отбор на СУ „Св. Климент Охридски“ в състезанието по международно публично право Телдърс (Telders), проведено в Хага, Нидерландия.

2. Данни за докторантурата

Камелия Александрова Андонова е зачислена в докторантура (в редовна форма на обучение) по докторска програма „Наказателнопроцесуално право“ със Заповед № РД 20-168 от 26 януари 2017 г. на ректора на Софийския университет. Със Заповед № РД 20-617 от 9 март 2020 г. е удължен срока на докторантурата с една година, а със Заповед № РД-20-560/24.02.2021 г. Камелия Андонова е отчислена като докторант с право на защита. От приложените документи се установява *съответствие на дисертанта с минималните национални изисквания* – представен е дисертационен труд и списък с четири публикации по темата на дисертацията, публикувани в сборници от конференции, организирани от Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в *обем 325 страници и съдържа 1465 бележки под линия*. Библиографската справка включва *108 източници*, 55 от които са на кирилица (на български и руски език) и 53 на латиница (на английски и немски език), включително доклади и анализи на различни организации. Дисертационният труд съдържа заглавна страница; съдържание; списък на използваните съкращения; увод; три глави; заключение и библиография. Съдържанието на всяка от главите е структурирано чрез обособяването на отделни точки и подточки. Представена е декларация за оригиналност на проведеното изследване.

Актуалността на темата на дисертационния труд се предпоставя от липсата на съвременно цялостно монографично изследване на задочното производство в наказателния процес. Разглеждането на делото в отсъствието на обвиняемия (в различните хипотези) поставя редица въпроси, които са свързани с проявлението на принципите на наказателния процес като съвкупност от основополагащи правила. Ограниченото проявление на част от тях предопределя и **значимостта** на темата на изследването, предвид ролята им на основа, върху която се изгражда целия наказателен процес. Смятам, че извън съмнение е и значимостта на самото изследване, задълбочеността и аналитичният подход на което дават възможност както за обогатяване на научното знание, така и за усъвършенстване на правната уредба и за подобряване на правораздавателната дейност.

В **увода** докторантът мотивира избора на темата и обосновава нейната значимост. Ясно са посочени обекта, целта и задачите на дисертационното изследване.

Глава първа на дисертационния труд съдържа изясняване на понятието за задочно производство. Разгледани са различните случаи на неприсъствено производство и са анализирани ползваните в теорията и правораздавателната практика на национално и наднационално ниво понятия (trial in absentia, trial by default, contumacia, inaudito reo). Въз основа на анализ на вижданията за участието на обвиняемия в производството (и по-конкретно дали присъствието му е негово право или задължение) са направени изводи за характера на задочното производство като изключително или санкционно. В резултат на комплексен анализ (анализ на съдебната практика, сравнителноправен и исторически анализ) са изяснени понятията „задочно производство“ и „неприсъствено производство“. Детайлно са анализирани правилата за провеждане на производството в отсъствието на обвиняемия, съотв. подсъдимия, в досъдебната фаза на процеса и в първите три стадия на съдебната фаза, като са обосновани относими към тях предложения de lege ferenda. Като гаранции за защита на обвиняемия при провеждането на задочно производство са разгледани

задължителното конституиране на защитник, невъзможността за сключване на споразумение и възможността за възобновяване на производството. Гаранциите са детайлно анализирани, като са съобразени както правилата на международните актове и актовете на Европейския съюз, така и изразените становища в теорията и тълкуванията, направени в съдебната практика. Разгледани са положителните и отрицателните последици от провеждането на задочно производство (би било удачно да се прецизира заглавието на т. 1.7.2. от Глава първа, доколкото е трудно да се обоснове настъпването на вреди). Откроява се изразеното в теорията становище относно необходимостта от стриктно прилагане на условията за провеждане на задочно производство, както и от осигуряването на ефективно средство за атакуване на постановления в резултат на задочно производство съдебен акт. Обосновани са изводите относно необходимостта от конкретизиране на предпоставките за провеждане на задочно производство и на задълженията на държавните органи във връзка с установяване на причините за отсъствието на обвиняемия.

Глава втора е посветена на предпоставките за провеждане на задочното производство. Въз основа на анализ на законната уредба, дисертантът извежда следните предпоставки за провеждане на производството по задочен ред: (1) задължително (по закон) присъствие на обвиняемия; (2) редовно призоваване (съответно невъзможност за извършване на призоваване); (3) щателно издирване; (4) липса на уважителни причини и (5) местонахождение извън пределите на България. Изяснени са термините „задължително присъствие на подсъдимия“, „нужно присъствие на подсъдимия“ и „необходимо присъствие на подсъдимия“. Приносен характер имат изясняването на изискването отсъствието на обвиняемия да не попречи за разкриване на обективната истина и аналитичното разглеждане на предпоставките, при които присъствието на обвиняемия е от значение за разкриването на обективната истина. През призмата на относимите актове на Европейския съюз е анализирано значението на призоваването на обвиняемия. Направена е съпоставка с изискването на НПК за задължително присъствие на обвиняемия. Изяснено е значението на знанието на обвиняемия за воденото производство срещу него, като са обсъдени както правилата на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, на относимите директиви на Европейския съюз и на относимите международни актове, свързани с дейността на международни наказателни съдилища и трибунали, така и практиката на Европейския съд по правата на човека и на международните наказателни юрисдикции. Анализирани са и съдържанието на изискването за осведоменост в националната правна уредба. Подробно са разгледани правилата за призоваването и съдебната практика по прилагането им. Изследвано е съдържанието и процедурата за реализиране на друга важна предпоставка за провеждането на задочно производство – изискването за щателно издирване. Направен е исторически и сравнителноправен преглед на следващата предпоставка за провеждане на задочно производство –

липсата на уважителни причини за отсъствието на обвиняемия. Обоснован е извод за липсата на самостоятелно проявление и самостоятелно значение на последната предпоставка – местонахождение на подсъдимия извън пределите на България. Подробно са анализирани последиците от разглеждане на делото по задочен ред при липса на предвидените предпоставки.

Глава трета е посветена на ефектите на влезлия в сила съдебен акт, постановен при условията на задочно производство. Във връзка със задължителността на окончателния съдебен акт, постановен в резултат на проведено задочно производство, подробно е анализирано правилото *ne bis in idem*, като са изяснени неговото съдържание, уредбата му в международните актове, в правото на Европейския съюз и във вътрешното право, както и прилагането му в практиката на Европейския съд по правата на човека, на Съда на Европейския съюз и на националните съдилища. При анализа на изпълнителната сила на окончателния съдебен акт, постановен в резултат на задочно производство, са съобразени правилата на Европейската конвенция за международно признаване на присъди, на Рамково решение № 2008/909/ПВР на Европейския съюз, както и процедурата по издаване и изпълнение на Европейска заповед за арест. Освен обосноваването на предложения *de lege ferenda*, е аргументиран и извод за резервираност на държавите във връзка с обвързването с международни актове, предвиждащи наднационален ефект на правилото *ne bis in idem*.

В **заклучението** са обобщени основните изводи на дисертанта, направени в резултат на анализа на уредбата на въпросите, свързани със задочното производство на национално и на наднационално и международно ниво, както и на анализа на прилагането на тази уредба в практиката на правораздавателните институции. Потвърден е изводът за необходимостта от усъвършенстване на законодателната уредба на задочното производство, който се аргументира на редица места в дисертационния труд.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Представеният дисертационен труд показва **задълбочени теоретични знания** на дисертанта по научната специалност „Наказателен процес” и разкрива **способности за самостоятелно научно мислене и творчески подход към изследваните въпроси**. Задълбочено и коректно е анализирана значителна по обем научна литература и съдебна практика, направен е исторически и сравнителноправен анализ на разглежданите въпроси. Дисертационният труд представлява първото съвременно цялостно изследване на задочното производство. С приносен характер са редица анализи, направени в отделните части на труда, които систематизират вече изразените становища и добавят нови аргументи (например относно уредбата в разпоредителното заседание, съдебното следствие, относно предпоставките за провеждане на задочно производство, относно

последниците от разглеждането на делото по задочен ред при липса на регламентирани предпоставки и др.). С приносен характер в дисертационния труд са и направените редица добре аргументирани предложения *de lege ferenda* (например на с. 51 относно необходимостта от включване на нова точка в чл. 248, ал. 1 НПК, на с. 194 относно изменението на чл. 178 НПК, на с. 231 относно отпадането на предпоставката местонахождението да е извън България и др.), които са добра основа за развитие на научната дискусия и заслужават вниманието на българския законодател. В автореферата коректно са посочени основните научни приноси от проведеното изследване: дефинирането на задочното производство, изясняването на неговата същност, изследването на приложението му в етапите на наказателния процес, анализирането на гаранциите за защита на обвиняемите при задочно производство; изследвани са ползите и рисковете от провеждането на производството по задочен ред, изведени са пропуските в нормативната уредба, които дисертантът установява като резултат от анализа, изследвани са предпоставките за провеждане на задочно производство, изведени са критерии за преценка дали присъствието на подсъдимия е необходимо за разкриване на обективната истина, предлага се усъвършенстване на уредбата, свързана с призоваването и издирването на обвиняемия, анализирани са ефектите на влезлите в сила актове, постановени в резултат на задочно производство и др. Като принос може да се оцени и изясняването и съпоставката на редица термини, свързани със задочното производство. Високата стойност на изследването се предпоставя от огромния обем анализирани източници (научна литература, нормативни актове – вътрешни, международни и на ЕС), практика на национални, наднационални и международни юрисдикции), както и от способността на дисертанта да подлага разглежданите въпроси на критичен анализ. Вътрешната правна уредба на въпросите, свързани със задочното производство, е умело съпоставена с уредбата в други държави, в международните актове и в актовете на Европейския съюз.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има четири публикации по темата на дисертацията, които са поместени в сборници с доклади от научни конференции, организирани от СУ „Св. Климент Охридски“ в периода 2018 – 2020 г. Чрез публикациите и представените на конференциите доклади е осигурена възможност за запознаване на научната общност в България с основни тези от дисертационното изследване и апробиране на резултатите от него.

6. Оценка на автореферата

Изготвеният автореферат в структурно отношение съдържа четири части: (1) Обща характеристика на дисертационния труд; (2) Съдържание на дисертационния труд; (3) Справка за по-съществените научни приноси и (4) Списък на публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд. В първата част е обоснована актуалността на темата и на изследването,

посочени са обекта, целта и задачите на изследването, представена е общата информация относно обема и структурата на дисертационния труд. В останалите части на автореферата е представено накратко съдържанието на дисертационния труд в отделните му части, като на съответните места са посочени и направените предложения *de lege ferenda*, изведени са научните приноси и са посочени публикациите на автора по темата на дисертационния труд. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Както към всеки труд, могат да бъдат отправени някои критични бележки и към представения. Смятам, че многобройните становища на отделните автори по засяганите въпроси биха били по-лесни за възприемане от читателя, ако се групират вместо да се изброяват и ако се изведат различията между тях, тъй като последователното им цитиране (и то в самия текст, а не под линия) до известна степен натоварва, като от една страна измества акцента към автора, вместо към тезата, а от друга страна не постига достатъчно яснота относно техните сходства и различия. По-ясно проследяване на отделните тези би могло да се получи именно чрез обобщаване на отделните становища и предвид задълбоченото им изследване от докторанта, смятам че няма основание за проявената на места липса на смелост да се пристъпи към обобщаване и съпоставка на чуждите и ясно заявяване на собствените виждания. Необходимо е на някои места да се прецизира ползването на термините „участие“ и „присъствие“ (например на с. 22, последен абзац, и на с. 23, първи абзац, предвид уточнението на с. 18, първи абзац). Бих препоръчала и да не се използва думата „намеква“ при представянето редица места на становищата на различни автори и на актове на съдилища. Смятам, че е необходимо прецизиране (предвид наличието на данни за местожителството в официалните регистри) и допълнително аргументиране на предложението на докторанта *de lege ferenda* за отмяна на чл. 206 НПК и регламентирането в чл. 25 НПК на правомощие за спиране на делото, приложимо в досъдебната фаза на процеса, „когато местожителството / местоживеенето на обвиняемия не е известно и след щателно издирване не е открито“. На първо място, уточненията, направени от докторанта, съотнасят предложението само към досъдебната фаза, поради което систематическото място на такава разпоредба не е в общите правила, и на второ място, аргументирането на предложението, което изключва възможността за преценка на ръководно-решаващия орган дали разследването в отсъствието на обвиняемия ще попречи на разкриването на обективната истина, е непълно, доколкото е основано на интересите на обвиняемия, но се пропуска общественият интерес. Трябва да се съобрази обстоятелството, че задължението за прокурора да спре производството би било пречка за събирането на доказателства, а извън съмнение е, че с течение на времето доказването се затруднява, тъй като следите от престъплението изчезват (вкл. при смърт на свидетели). Следва да се

прецизира и ползването на термина „особени производства“ (с. 86 и сл.), предвид разграничението на същите от особените правила.

Направените бележки ни най-малко не разколебават извода за високата научна стойност на представения за защита дисертационен труд, и предвид задълбоченото и добросъвестно изследване на теорията и практиката по въпросите на задочното производство, бих препоръчала неговото публикуване след прецизиране на някои изрази.

8. Заключение

В заключение, за защита е представено едно цялостно, значимо и задълбочено научно изследване. Представеният за защита дисертационен труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България – показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността „Наказателен процес“, разкрива способностите на кандидата за самостоятелно научно мислене и творчески подход към изследваните теми и съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Поради това убедено изразявам своето положително становище и предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Камелия Александрова Андонова в професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Наказателнопроцесуално право“.

Член на научното жури:

**доц. д-р Екатерина
Салкова**